

sile v sebi sami, teži po nekem zaključku. A te linije v »Kajnu« ni:

Angelo je že od vsega početka duševno ločen od Gravnarjevih, gre le, da se še krvno določi njegova nepripadnost k družini in v to služi topol z okolnostmi, ki sledijo. Angelo se zave svojega porekla in s klicem: Nimam več vezi do vas! — se tudi rodbinsko loči ter se prvo dejanje tako zaključi v celoto, ki nima vzmeti za pogon v drugo; šele klic: »Jutri pa bom s tvojim dekletom plesal!« da možnost za daljen razvoj, pa v docela drugo smer — *erotično*, ki pa se izgubi v skici veselice kot v pesku naplavine in pronicne izpod tal šele kot tehnično zapletajoč moment v višku. V glavni liniji, kjer naj bi sledile posledice Angelovega odnosa do družine v nekem potenciranem, globlje iz duše rastočem — če treba: sovražstvu, se junak pomakne, namesto v razvoju naprej, — nazaj v stadij I. akta in se vnovič pogaja za svoje rojstvo in pravice. Najbolj iz dramatičnega razmerja obeh polbratov izvzeta je še tragična krivda v višku, ki ni niti predvsem Angelova ne zavestno Jožetova, ampak jo stvorita le Gorjan in okolica, ki jo hoče. Krivda Jožetova je etično nekrivda: niti malo nas zato ne zanima nadaljen razvoj, ker vemo, da je vse le maska, le laž. In res: 3. dejanje je tragično v tragiki, ki je ni: pri Jožetu je bolj nesreča, pri Angelu past; edino pri materi sočuvstvujemo. Sicer pa to dejanje realistično psihološko težko dojamemo, le simbolno postane grandiozno.

Če torej gledamo »Kajna« realistično kot hoče Bevk, vidimo, da ni drama, ker ni enovita, je razkosana v zaključene pripovedne scene, ki jih ne veže nobena organsko se razvijajoča osebnost: so le v spretnem dialogu očrtane razmere in kot tak tvori »Kajn« novelo iz cikla »Rod v okovih«. Če tako gledamo, bi bilo delo le plod golega umetniško netvornečega naturalizma: »stroga dejstva«, prigode, umetniško toliko pomembne kot časnikarska poročila. A »Kajn« postane pomembnejši, če ga motrimo — v opreki z avtorjem — nerealistično, simbolno. Sicer človeški moment v drami s tem ne pridobi, a simbolno vržena senca izdajice na domovinsko ozadje nas krepkeje dojme kot v mehko, sentimentalni Meškovi »Materi«, katere moderni pendant je. Če je ona neoromantično pojmovana, je »Kajn« ekspresionistično koncipiran, poudarjen v rojstvu in smrti. Konceptija sina, ki ga spočne mati v grehu s tujim rodod, ga doji na svojih prsih in mu zapusti delež iz greha za doto, ter ga oče radi matere nemo trpi in celo pozakoni in ki mu polbrat in stara mati ne očitata in hočeta mirno živeti z njimi v eni družini, dokler bi hotel on sam, potem pa, ko se loči od njih in rovari proti domu, ki ga je redil, pogubi dom in svoje in sebe: ta zamisel je prav za prav vodilna linija vse drame in ta bi dala »Kajnu« pečat nacionalističnega dela, Bevku pa priznanje, da je v času najbednejše faze našega odpadništva povzdignil svoj klic. Ta simbolna vsebina daje vrednost »Kajnu«, ki bo šel čez ljudske odre kot ilustrator in sodnik gotove dobe, v kateri je »nenaša kri« pogubljala naš dom. Vršil bo potrebno nacionalno delo kot »Mati« in »Naša kri« pred desetletji.

Zato ne vem, zakaj se pisatelj v epilogu tako brani te razlage, ki jo je celó sam potrdil s simbolnim

naslovom in na katero meri z okoliščinami, ki so mu delo priljubile. Ne razumem pa tudi tistih, ki mu pripisujejo nasproten, nacionalno škodljiv namen.

Tine Debeljak.

Cvetko Golar: *Bratje in sestre v Gospodu*. Sanje poletnega jutra. V Ljubljani, 1925. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Splošna knjižnica 61. zv. Str. 155. — Povest slovenskega bohemstva je to, na zunaj sporedna Murgerju, snovno in oblikovno pa svoje vrste slika našega impresionizma v besedi, črti in barvi. To bohemstvo je živela nekdanja »moderna«, ko je popolnoma prelomila z domačim »realizmom« in se šele v tujini svobodno razgledala. Življenjskih vrednot sta v tem našla največ Župančič in Iv. Cankar, dočim pri mlajših moramo misliti bolj na literatsko pozo, ki še danes ni izumrla. V Iv. Cankarju edinem je to neodvisno življenje neprestano ustvarjalo vero v boljši svet in se do konca ohranilo v izraziti borbenosti. Golarjevo bohemstvo je drugačno, je zgolj izraz naivne domišljije in neomejene volje po svobodi, ki naj nadomesti vse realno življenje. Drži se ga domače kolovratenje in po večini pretirana izvirnost, s katero veseljači in trpi četvorica »bratov« radi svojih »sestr«. Značilno za življenjsko naziranje te vrste je junaško prizadevanje Janeza Cesarja, da dobi »kneeginjo« Rožo, na kar bratje in sestre lahko veselo svatujejo. Originalna je proletarska svatba Ivana Svetla s Cilico. Skoraj ob istem času ugasne tudi »lilija«, Pogodinova nevesta Klara. Iz konca zazveni slovo od mladosti. Poglavje »Matija Glavar in Ivan Svetel srečata hromca, slepca in izobčenika« kaže zmisel za globlje življenje, vendar je premalo dozorelo. V celoti se vidi, da Golar nima zmisla za gradbo zgodbe, pač pa veliko zmožnosti v podajanju impresije; zato je barve slikarja Matija Glavarja tudi dobro prenesel v žive besede. Knjiga je ponatis iz Knezove knjižnice in živo spominja na svojo dobo — in je najboljše Golarjevo delo. Bojim se vendar, da ne pride kdo in radi naslova in nekaterih ne preveč globokih mest (n. pr. »In potem so ostali prijatelji zbrani v Gospodu do polnoči. Nazdravljali so domovini, izpodbujali drug drugega k zglednemu življenju in govorili o velikih stvareh«, str. 27, ali »Prišezi, da ne pozabiš na me, kadar se boš z Rožo veselil v raj«, str. 31) in iz narodnega blaga ne bo govoril o sintezi slovenske duše in o pravem slovenskem slogu.

Fr. Koblar.

Milan Vukasović: *Kroz život*. (Moderna Biblioteka, 30.) Beograd, 1925. Izdanje S. B. Cvijanović. Plodoviti refleksivnik in moderno uglašeni basničar Vukasović ni — fenomenalen, a je pisec resne in jasne misli in poti. Tisk je čitljiv, deloma neenakomeren (str. 33, 35, 40...), kar ni v čast izdajatelju.

Dr. P.

Dura Jakšić: *Antologija*. (Naši pjesnici, III.) Izabrao Branko Mašić. Uvod od Jovana Skerlića. 1924. Izdanje Narodne Knjižnice. Zagreb.

Skerličeva beseda je zadosten oris Jakšičeve pesniške osebnosti sploh. Prepisana je doslovno po »Istoriji«. Izbor pesmi je spričo itak nebogate Jakšičeve pesmi zadosten. Oblika tipična v zbirki. Latinica.

I. P.